

manje obljudenih razredih več vspeha, nego delovanje učiteljev v splošni ljudski šoli, katera nima teh prednosti. — Vse te prednosti, katere je meščanska šola v Avstriji že do zdaj imela, potrjuje šolska novela in jih še z nekaterimi novimi popolnuje. O vsem tem se bode sicer še bolj določno lahko govorilo takrat, kadar novela zakon postane, kar bi bilo s tega stališča vsekako želeli.

L.

Starostne doklade ljudskih učiteljev na Kranjskem.

Res je, da se je od 1873. l. dalje do današnjega dne za uredbo gmotnega položaja ljudskih učiteljev na Kranjskem postavnim potom precej veliko storilo, za kar smo vsi učitelji brez razločka vsem prizadevalcem iz srca hvaležni. — Skrbelo se je uže v prvem začetku šolske prestvaritve po postavodavnih organih ljudskim učiteljem naše kronovine ne le za stalno določene letne dohodke, nego tudi za starostne petletne doklade. Kar prave dohodke same na sebi zadeva, bili so še le s postavo z 9. marcija 1879. leta v štiri glavne razrede posebej razdeljeni in postavljeni, zoper kar se nič ugovarjati ne more.

Gotovo je pa, da, kar starostne petletne doklade zadeva, je postava — oziroma njene določbe v §. §. 30. in 87. — z 29. aprila 1873. l., katere še zdaj veljajo, mlajšim učiteljem na prvi pogled za celo tretjino ugodnejša in pravičnejša, nego starejšim učiteljem na deželi in v njenem glavnem mestu v Ljubljani. §. 30. te postave zagotavlja sicer vsem učiteljem, kateri so postavi gledé zapovedanih izpitov in drugih vnaajnost v tem obziru popolnoma zadostili, — brez razločka — po šest starostnih petletnih doklad od njihove najnižje dejanske letne plače, po 10% namreč — torej na deželi po 40 gold., a v Ljubljani pa po 60 gold. na leto za vsako posamezno petletnico posebej, ker je bila najnižja plača tedaj za učitelje na deželi 400 — a v Ljubljani pa 600 gold. — postavno priznana. Ker pa ta §. šolske postave gledé pravnih razmer učiteljev na Kranjskem še vedno popolnoma veljá ter se ni s postavo (novelo) z 9. marcija 1879. l. ob veljavo dejal, v katerej postavi razdelile so se učiteljske plače v štiri glavne razrede, namreč: 400, 450, 500 in 600 gold. na leto, kar znači najnižje določene plače vsakega oddelka ali plačilnega razreda (vrste), bi se morali pravilno od teh zneskov letnih dohodkov dotičnim učiteljem starostne doklade odmérjevati, ne pa od prejšnjih 400 in 600 gold., kakor bilo je to pred imenovano „novelo“ določeno. In teh starostnih doklad pravi in glavni namen je: učiteljem na Kranjskem od pet do pet let, če so tudi oni zadevajočim postavnim zaukazom na tanko zadostovali, njihove najnižje letne dohodke do spolnjenega 30. službenega leta po stopnjah zboljševati, do česar ima vsak tak (učitelj) tudi neovrgljivo pravico.

A uže v tej postavi — z 29. aprila 1873. l. ni pri tej pravični določbi napram učiteljskih starostnih doklad ostalo; naredil se je med starejšimi in mlajšimi učitelji velik in očiten ter občutljivi razloček s §. 87. kot dopolnilnikom §. 30. iste postave. Ta §. (87.) priznava starejšim učiteljem I. starostno doklado še le tedaj, kadar ima kdo uže celih 15 službenih let — po opravljenih postavno predpisanih izpiti in je poleg tega ob enem tudi zatrdno postavljen.

Ta določba, proti katerej bi se pa na Kranjskem morali skoraj vsi stareji učitelji v smislu članka letošnjega „Učit. Tov.“ šte. 3., stran 38.: „Držimo se trdno svojih postavnih pravic“, pravno ravnati, kar bi prizadejalo gotovo ogromnih stroškov dotičnikom namreč, da se tri službena leta za eno samo — ali celih petnajst službenih let le za pet všteta, je pa gotovo za vse stareje učitelje prehud, nezaslužen in neznosni udarec. Da so tudi

ti ob svojem času vsak na svojem mestu „mojstri“ biti morali, potrjuje najočividnejše, a poleg tega tudi neovergljivo — dandanašnja inteligenca v vseh stanovih po vsi domovini, koje ni ravno malo število in katera je svojo prvotno oliko, ter krepki temelj za daljno napredovanje in izobražbo s prav malo izjemo edino le od strani in po starejih učiteljih v malih (trivialnih) ljudskih šolah v zadostni meri prejemale, na podlogi katere se ji je bilo pozneje v srednjih in visokih šolah do zdanje časti, popolnosti in vrhunca pospeti mogoče. Dalnji dokaz točnega in racionalnega prvotnega poučevanja mladine v malih ljudskih šolah po starejih učiteljih so tudi srednje in visoke šole istega časa, katere bile so ob času prejšnje stare šolske uprave z ravno tako dobrim, če ne še z boljším uspehom in napredkom obiskovane, kakor so zdanje.

Res, da preje učilo se je nekoliko manj predmetov, a to bolje, stvarno in za življenje med tem, ko je dandanašnja šola na podlogi obstoječih predpisov bolj teoretična nego praktična, ter z raznimi — nehasljivimi — predmeti sploh preobložena, poleg katerih se pa dosti potrebnega za javno — praktično življenje pogreša. Prejšnja stara šola, v kateri so mladino stareji učitelji dejansko in vzgledno poučevali, ima lepo in stvarno preteklost za sabo, na kojoj mora tudi ponosna biti; nasprotno pa nova šola v zdanjem deceniju nima še skoraj drugega vspeha pokazati, kot dosti večjo spridenost mladine in pa razno telesno hiranje med taisto, ker so po novih postavah vsi zdatnejši ustrahovalni pripomočki napram kardinalnih pregreškov mladine popolnoma prepovedani, ter so učitelji, a ne pa sprideni učenci kazni razpostavljeni, in so učitelji dalje skoraj popolnoma samovolji učencev, ti pa — z mnogimi nepotrebnimi predmeti preobloženi — sami sebi in pa trmi staršev — prepuščeni. Pravi trnjev sad te šolske dobe pokazala bode pa v pravi podobi v malo letih bližnja prihodnost. — Ravno smokve pa — gotovo ne bodo!

Stareji učitelji imeli so pa poleg točnega, vestnega in natančnega spolnovanja svojih težavnih stanovskih dolžnosti tudi hud boj za obstanek svoj bojevati in prenašati; njihovi dohodki bili so takrat splošno tako majhni — in to z malo izjemo, — da mnogim ni bilo moč živeti, a tudi ne umreti — za prvo premalo, za drugo pa preveč. — Niso bile ob času stare šolske uprave ravno redke prikazni, da je učitelj, oziroma podučitelj — ki je bil vsestransko izprašan, — imel na leto kot tak, celih od 72 gold. 35½ kr. do 157 gold. letnih dohodkov, a največ bilo je pa onih, kateri so po 300 do 315 gold. za pouk v šoli in oskrbljevanje orgljanja — za obojestranski trud torej — letnih dohodkov imeli. Koliko zatajevanja in varčnosti bilo je poleg pomanjkanja, stradanja, gladi in bede potreba, da se je mogel tak učitelj — osobito z družinico vred — prebiti in preriti, ter da je mogel in se čez glavo ni zadolžil — ostati in to od leta do leta, ne dá se dopovedati, nego to vedó najbolje oni stareji učitelji sami, katerim sta Bog in osoda dočakati dala današnjega časa! —

Pri vsem tem je pa te uboge trpne, kateri so se sè življenjem in smrtjo poleg vestnega, natančnega in racionalnega spolnjevanja svojih stanovskih dolžnosti boriti imeli, še §. 87. postave z 29. aprila 1873. l. za celi dve starostni dokladi — po smislu črke — prikrajšal, kar je gotovo največja krivica in protinaravni nesmisel! — Ta paragraf je vsem dotičnikom na Kranjskem nezasluženi in nehvaležni udarec zavedene in napredno-olikane dobe 19. stoletja.

Kar je vsak, ki je dostal zapovedano spraševanje in bil ob enem zatrdno postavljen, po dovršenih 5tih službenih letih ob času, ko je gori omenjena postava veljavo javnosti zadobila, krvavo in trudapolno zasluženega imel, za to mora se še od tistega časa naprej skoz celih dolgih 10 let v potu svojega obraza truditi, a kdor starejih je pa ravno ob času te postave svoje zadnje izpite za učiteljski stan dostal, mora celo dobo 15tih let neumorno truditi se, da se mu njegovi letni dohodki, kateri pri zdanji draginji živeža,

obleke in duševne hrane ravno sijajni imenovani biti ne morejo, po I. starostni dokladi zboljšajo, ako on preje pod težavnim bremenom duševno in telesno popolnoma ne omaga, ter od mravljišča te revne zemlje slovésa za vselej ne vzame.

Ta nezaslišani — protinaravni nesmisel občutijo najbolj stareji učitelji, kateri ga prenašati morajo, — a presodi ga pa tudi lahko vsakdo, kdor je pri njih prvotne véde in vzgojo prejemal, ter ima za človeško družbo, njene pravice ter za resnico bistro in objektivno oko!

Omenjeno naj bode še, da je sam §. 30. navedene postave — sicer na prvi pogled pravičen in objektivni — pri vsem tem svojem lesku tako temen in zamotan, da more vsakega učitelja, naj bode stare ali pa tudi nove šole — ob vseh šest petletnih starostnih doklad spraviti, ker se more na vse strani povoljno obračati in sukati, ter viti na desno in na levo, naprej in nazaj, kakor ravno prav pride — ubogim učiteljem na škodo, — to pa za to, ker — če kdo ni od petletnice do petletnice vedno zatrdno postavljen, vsako zapade, to je: če ti manjka do prve starostne doklade le še par definitivnih dni in si med tem časom iz nezadolženih vzrokov na drugo novo službo za par tednov provizorično nameščen, na kar zopet definitivni postaneš; misliš sicer, da imaš polno pravico do I. petletnice, a motiš se močno, ker moraš še celih pet let kot definitivnik zanjo truditi se. In taki slučajji morejo se do spolnjenega 30. službenega leta brez svojega lastnega zadolženja ponavljati, ter se ob vse — trdo zaslužene petletnice — kot poboljšek aktivne plače tvoje — pripraviti utegnejo, kar je tudi najslabejšega vpliva za — pokojnino, katera se ti ravno za toliko prikrajša, kolikor kvinkvenij si zapadel. Ali ni to premiselka vredno? Gotovo! Taka se meni godí z II. starostno doklado, katero si pa z božjo pomočjo vender-le priboriti upam.

In — če so uže vsi oni paragrafi šolske postave, kateri učiteljem stanovske dolžnosti in delo nakladajo, povsem čisti, jasni, določni in korektni, zakaj bi nek potem takem tudi ne bili taki oni, kateri učiteljem pravne razmere in njihovo eksistenco urejujejo in določujejo? Kar je na eno stran prav, korektno in taktno, bode naj v posledici tudi na drugo pravično in nepristransko!

Ravno v tem obziru ima učiteljstvo na Kranjskem gledé svojih pravnih razmer še prav trdo steno prebiti, da mu skoz-njo milejše solnce boljše prihodnosti prisije.

Ker bode letos, ako Bog dá, zopet deželna učiteljska konferenca sešla se, ima tū kopico važnega gradiva prebaviti, kar se bode pa le zgodilo, ako bode učiteljstvo po vsej deželi prave in nevstrašljive možé svojega stanu kot poslance v taisto — volilo. V zadnjo tako konferenco jih je šlo iz dežele veliko na videz čistih in možatih — značajev — a iz nje prišla je le osmerica — neomadeževanih mož. — Pozor torej mili sobratje domovine!

M. Rant.

Nekaj o telovadbi.

V učnih načrtih imamo poleg drugih učnih predmetov tudi „telovadbo“. — Čudimo se, da se nahaja ta predmet še le v „novih učnih načrtih“ — mej tem, ko so že starodavni národi telovadili. Pri Grkih so se začénjale z dečkom telesne vaje koj, ko je deček bil že zadosti krepak, uže navadno okoli osmega leta. — Domá v očetovi hiši so se otroci z igranjem pripravljali na telovadbo. V Atenah so telesne vaje pripomogle, da je mladina lepo rastla, da se je krepila od dneva do dneva. Take vaje so se vršile v tako imenovanih „palestrah“ in „gimnazijah“. Te vaje pa so se vedno vršile tako, da se je oziralo na znano pedagogično vodilo: „od lahkega do težjega“. Dečke se ločili v 2 ali 3 oddelke in le pri večih svečanostih so se združili. — Vadili so se najpred kroglo